

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. liepos 28 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Direktyva 2001/42/EB — Tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimas — Nacionalinis aktas, nesuderinamas su Sąjungos teise — Teisinės pasekmės — Nacionalinio teismo įgaliojimai laikinai palikti galioti tam tikrus tokio akto padarinius — SESV 267 straipsnio trečia pastraipa — Pareiga pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą“

Byloje C-379/15

dėl *Conseil d'État* (Prancūzija) 2015 m. birželio 26 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2015 m. liepos 16 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Association France Nature Environnement

prieš

Premier ministre,

Ministre de l'Écologie, du Développement durable et de l'Énergie

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai A. Arabadžiev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund ir E. Regan,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius V. Tourrès, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. vasario 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Association France Nature Environnement*, atstovaujamos E. Wormser, padedamo advokato M. Le Berre,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos S. Ghiandoni, F.-X. Bréchet, D. Colas, ir G. de Bergues,
- Europos Komisijos, atstovaujamos O. Beynet ir C. Hermes,

susipažinęs su 2016 m. balandžio 28 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

* Proceso kalba: prancūzų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 267 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Association France Nature Environnement* (Prancūzijos gamtos ir aplinkos asociacija) ginčą su *Premier ministre* (Ministras Pirmininkas) ir *ministre de l'Écologie, du Développement durable et de l'Énergie* (ekologijos, tvaraus vystymosi ir energijos ministras) dėl prašymo dėl įgaliojimų viršijimo panaikinti 2012 m. gegužės 2 d. Dekretą Nr. 2012-616 dėl tam tikrų planų ir programų, turinčių pasekmių aplinkai, vertinimo (JORF, 2012 5 4, p. 7884).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157) 1 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos tikslas – sukurti aukštą aplinkos apsaugos lygį ir padėti į rengiamus ir priimamus planus bei programas integruoti aplinkos apsaugos klausimus, kad būtų skatinama tvari plėtra, užtikrinant, kad laikantis šios direktyvos būtų atliekamas tam tikrų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkos vertinimas [vertinimas].“

- 4 Šios direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„Šioje direktyvoje:

- a) „planai ir programos“ – tai planai ir programos, įskaitant tuos, prie kurių finansavimo prisideda Europos [Sąjunga], taip pat visi jų daliniai pakeitimai:
 - kuriuos turi parengti ir (arba) priimti valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygiu arba kuriuos parengia valdžios institucija ir kuriuos vėliau priima Parlamentas arba Vyriausybė laikantis įstatymų leidimo procedūros, ir
 - kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas;
- b) „aplinkosauginis vertinimas“ – tai aplinkos apsaugos ataskaitos parengimas, konsultacijos, atsižvelgimas į aplinkos apsaugos ataskaitą ir konsultacijų rezultatus priimant sprendimus, su sprendimu susijusios informacijos teikimas <...>;

<...>“

- 5 Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. 2–4 dalyse nurodytų planų ir programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, aplinkos vertinimas atliekamas <...>

2. Laikantis 3 dalies nuostatų, atliekamas toliau išvardytų planų ir programų aplinkos vertinimas:

<...>

3. 2 dalyje nurodytų planų ir programų, taikomų nedideliuose plotuose vietiniu lygiu, ir nedidelių 2 dalyje nurodytų planų ir programų pakeitimų aplinkos vertinimas atliekamas tik tada, kai valstybės narės nustato, kad jų pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

4. Valstybės narės nustato, ar kitų, nenurodytų 2 dalyje, planų ir programų, kurie nustato tolesnio projektų vystymo pagrindus, pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

5. Valstybės narės 3 ir 4 dalyse nurodytų planų ar programų galimą pasekmių reikšmingumą aplinkai nustato išnagrinėdamos kiekvieną konkretų atvejį arba patikslindamos planų ir programų rūšis, arba derindamos abu šiuos metodus. Tuo tikslu valstybės narės visais atvejais atsižvelgia į atitinkamus II priede nurodytus kriterijus, užtikrindamos, kad ši direktyva būtų taikoma planams ir programoms, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai.

6. Pagal 5 dalį nagrinėjant kiekvieną konkretų atvejį ir patikslinant planų bei programų rūšis, konsultuojamasi su 6 straipsnio 3 dalyje nurodytomis valdžios institucijomis.

7. Valstybės narės užtikrina, kad su išvadomis, pateiktomis pagal 5 dalį, įskaitant priežastis, dėl kurių <...> nereikia aplinkosauginio vertinimo, galėtų susipažinti visuomenė.

<...>“

6. Tos pačios direktyvos 4 straipsnyje numatyta:

„1 3 straipsnyje nurodytas aplinkosauginis vertinimas atliekamas rengiant planą ar programą ir prieš juos priimant ar pateikiant svarstyti pagal įstatymų leidimo procedūrą.

2. Šios direktyvos reikalavimai integruojami į valstybėse narėse taikomas planų ir programų priėmimo procedūras arba įtraukiami į procedūras, nustatytas tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos.

3. Tais atvejais, kai planai ir programos yra hierarchijos dalis, valstybės narės, siekdamos išvengti dvigubo vertinimo, atsižvelgia į tai, kad remiantis šia direktyva vertinimas atliekamas skirtingais hierarchijos lygiais. <...>“

7. Direktyvos 2001/42 6 straipsnyje nurodyta:

„1. Plano ar programos projektas ir 5 straipsnyje nustatyta tvarka parengta aplinkos apsaugos ataskaita pateikiami 3 dalyje nurodytoms valdžios institucijoms ir visuomenei.

2. 3 dalyje nurodytoms valdžios institucijoms ir 4 dalyje apibrėžtai visuomenei turi būti suteikta galimybė prieš priimant planą ar programą arba prieš pateikiant juos svarstyti pagal įstatymų leidimo procedūrą kuo anksčiau ir veiksmingiau per pagrįstai nustatytą laikotarpį pareikšti savo nuomonę apie plano ar programos projektą ir pridedamą aplinkos apsaugos ataskaitą.

3. Valstybės narės paskiria valdžios institucijas, su kuriomis bus konsultuojamasi ir kurios dėl savo konkrečios su aplinkos apsauga susijusios atsakomybės gali domėtis planų ir programų įgyvendinimo pasekmėmis aplinkai.

4. Taikydamos 2 dalies nuostatas, valstybės narės apibrėžia tam tikrą visuomenės dalį, įskaitant tuos jos narius, kuriems pagal šią direktyvą priimami sprendimai turi arba gali turėti įtakos arba kurie gali jais domėtis, taip pat įskaitant atitinkamas nevyriausybinės organizacijas, kurios rūpinasi aplinkos apsauga, ir kitas suinteresuotas organizacijas.

5. Valstybės narės nustato išsamią informacijos teikimo ir konsultacijų su valdžios institucijomis bei visuomene tvarką.“

8 Direktyvos 2001/42 13 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję iki 2004 m. liepos 21 d., įgyvendina šią direktyvą. <...>

<...>

3. 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas įsipareigojimas galioja planams ir programoms, kuriems pirmasis oficialus parengtinis aktas priimamas po 1 dalyje nurodytos dienos. Planams ir programoms, kuriems pirmasis parengtinis aktas yra priimamas iki minėtos dienos ir kurie priimami arba pateikiami svarstyti pagal įstatymų procedūrą praėjus daugiau nei 24 mėnesiams, taikomas 4 straipsnio 1 dalyje nurodytas įsipareigojimas, nebent valstybės narės kiekvienu konkrečiu atveju nuspręstų, jog tai netikslinga, ir informuotų visuomenę apie savo sprendimą.

<...>“

Prancūzijos teisė

9 Direktyva 2001/42 į Prancūzijos teisę perkelta keliais teisės aktais: be kita ko, 2004 m. birželio 3 d. Įsakymu Nr. 2004-489 dėl 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo perkėlimo (JORF, 2004 6 5, p. 9979), dviem 2005 m. gegužės 27 d. dekretais – vienu iš dalies keičiamas Aplinkos apsaugos kodeksas (Dekretas Nr. 2005-613), o kitu iš dalies keičiamas Urbanistikos kodeksas (Dekretas Nr. 2005-608), – taip pat 2010 m. liepos 12 d. Įstatymu Nr. 2010-788 dėl su aplinka susijusių nacionalinių įsipareigojimų (JORF, 2010 7 13, p. 12905). Urbanistikos kodekso L. 122-4–L. 122-11 straipsniai iš dalies pakeisti šio įstatymo 232 ir 233 straipsniais.

10 Aplinkos apsaugos kodekso, iš dalies pakeisto Įstatymu Nr. 2010-788, L. 122-4 straipsnyje nustatyta:

„I. - Atsižvelgiant į Direktyvos [2001/42] II priede nurodytus kriterijus atliekamas planų, schemų, programų ir kitų planavimo dokumentų, galinčių turėti pasekmių aplinkai, kuriais pačiais nėra suteikiamas leidimas vykdyti darbus ar nereikalaujama plėtros projektų ir kurie taikomi tokių darbų ir projektų vykdymui, aplinkosauginis vertinimas:

1° Planai, schemas, programos ir kiti planavimo dokumentai, priimti valstybės, vietos savivaldos institucijų ar jų grupių ir pavaldžių viešųjų įstaigų, susiję su žemės ūkiu, miškininkyste, žuvininkyste, energetika, pramone, transportu, atliekų tvarkymu, vandentvarka, telekomunikacijomis, turizmu ar teritorijų planavimu, kuriais siekiama nustatyti darbų ir plėtros projektų, patenkančių į poveikio vertinimo pagal L. 122-1 straipsnio taikymo sritį, įgyvendinimo sistemą;

2° Planai, schemas, programos ir kiti planavimo dokumentai, priimti valstybės, vietos savivaldos institucijų ar jų grupių ir pavaldžių viešųjų įstaigų, išskyrus nurodytus šio straipsnio 1 dalyje, kuriais siekiama nustatyti darbų ar plėtros projektų įgyvendinimo sistemą, jeigu jie gali turėti reikšmingų aplinkosauginių pasekmių.

3° Planai, schemas, programos ir kiti planavimo dokumentai, kurių poveikio vertinimas, atsižvelgiant į jų galimą poveikį teritorijoms, turi būti atliktas pagal L. 414-4 straipsnį.

II. - Planų, schemų, programų ir kitų planavimo dokumentų, nurodytų Urbanistikos kodekso L. 121-10 straipsnyje ir Bendrojo vietos savivaldos kodekso L. 4424-9 ir L. 4433-7 straipsniuose, aplinkosauginis vertinimas reglamentuojamas Urbanistikos kodekso L. 121-10–L. 121-15 straipsniuose.

III. - Šiame skirsnyje numatytas planų, schemų, programų ir kitų planavimo dokumentų, kuriais apibrėžiamas nedidelių teritorijų naudojimas, vertinimas neatliekamas, jeigu juos taikant negali būti padarytas reikšmingas poveikis aplinkai, atsižvelgiant, be kita ko, į aplinkos jautrumą, plano dalyką ar projekto turinį.

IV. - *Conseil d'État* dekretu patvirtina I ir III dalyse nurodytus planus, schemas, programas ir dokumentus, kurių aplinkosauginį vertinimą reikia atlikti po to, kai kiekvienu konkrečiu atveju padėtį išnagrinėja įgaliojimus aplinkosaugos srityje turinti valstybės administracinės valdžios institucija.

V. - Planų ir dokumentų, parengtų vien nacionalinės gynybos ar civilinės saugos tikslais, aplinkosauginis vertinimas neatliekamas.“

11 Aplinkos apsaugos kodekso, iš dalies pakeisto Įstatymu Nr. 2010-788, L. 122-5 straipsnyje nurodyta:

„Iš dalies keičiant planus ir dokumentus, kuriems taikomos L. 122-4 straipsnio I dalies nuostatos, išskyrus atvejus, kai pakeitimai nedideli, reikia atlikti naują aplinkosauginį vertinimą arba atnaujinti rengiant tuos planus ir dokumentus atliktą įvertinimą.

Ar pakeitimai nedideli, vertinama atsižvelgiant į Direktyvos [2001/42] II priede nurodytus kriterijus. *Conseil d'État* dekretu nustato atvejus, kada dėl pakeitimų gali reikėti aplinkosauginio vertinimo po to, kai kiekvienu konkrečiu atveju padėtį išnagrinėja įgaliojimus aplinkosaugos srityje turinti valstybės administracinės valdžios institucija.“

12 Aplinkos apsaugos kodekso, iš dalies pakeisto Įstatymu Nr. 2010-788, L. 122-7 straipsnyje nustatyta:

„Institucija, atsakinga už plano ar dokumento parengimą, pateikia įgaliojimus aplinkos apsaugos srityje turinčiai valstybės administracinės valdžios institucijai plano ar dokumento, parengto pagal L. 122-4 straipsnį, projektą kartu su poveikio aplinkai vertinimo ataskaita, kad ši pateiktų nuomonę.

Jeigu nuomonė nepateikiama per tris mėnesius, laikoma, kad ji palanki.

Prireikus su įgaliojimus aplinkosaugos srityje turinčiai valstybės valdžios institucija konsultuojamasi dėl informacijos, kuri turi būti pateikta poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje, tikslumo.“

13 Aplinkos apsaugos kodekso L. 122-11 straipsnyje nurodyta:

„Šio skirsnio taikymo kiekvienai planų ar dokumentų kategorijai sąlygos prireikus nustatomos *Conseil d'État* dekretu.“

14 Dėl Įstatymo Nr. 2010-788 232 ir 233 straipsnių taikymo ir Direktyvos 2001/42 perkėlimo į nacionalinę teisę Ministras Pirmininkas, be kita ko, priėmė Dekretą Nr. 2012-616. Jame pateiktas planų, schemų, programų ir planavimo dokumentų projektų, dėl kurių sistemingai arba tuo tikslu įgaliotai administracinės valdžios institucijai išnagrinėjus padėtį kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atliekamas aplinkosauginis vertinimas, sąrašas. Šiame dekrete taip pat paskirta įgaliojimus aplinkosaugos srityje turinti valdžios institucija, su kuria reikia konsultotis dėl tokio aplinkosauginio vertinimo. Be to, dekretu pateikta išsami lentelė, kurioje išvardyti planai, schemas, programos ir kiti planavimo dokumentai, dėl kurių turi būti atliekamas aplinkosauginis vertinimas.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 15 2012 m. birželio 13 d. *Association France Nature Environnement* prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė ieškinį dėl Dekreto Nr. 2012-616 panaikinimo, be kita ko, dėl to, kad juo pažeistos Direktyvos 2001/42 nuostatos, nes kelios aplinkosaugos institucijos neturi administracinės autonomijos, kaip reikalaujama pagal šią direktyvą.
- 16 2015 m. birželio 26 d. sprendimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patenkino prašymą ir panaikino Dekreto Nr. 2012-616 1 ir 7 straipsnius.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia konstatavo, kad šio dekreto 1 straipsniu pažeidžiami iš Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 3 dalies išplaukiantys reikalavimai. Šioje nacionalinės teisės nuostatoje tai pačiai valdžios institucijai suteikiami ir įgaliojimai parengti ir patvirtinti tam tikrą skaičių planų ir programų, ir su šiais planais ir programomis susiję konsultaciniai aplinkosaugos įgaliojimai, tačiau nėra nuostatos, kuri užtikrintų, kad antruosius įgaliojimus toje pačioje valdžios institucijoje įgyvendintų veiksmingą autonomiją turintis subjektas.
- 18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nusprendė, kad minėto dekreto 7 straipsniu buvo pažeistas reikalavimas suderinti nacionalinę teisę su Sąjungos teise, nes be pateisinimo, susijusio su privalomais teisinio saugumo ar viešosios tvarkos pagrindais, buvo netaikytos Direktyvos 2001/42 perkėlimo į nacionalinę teisę reguliavimo priemonės, susijusios su regioninių gamtos parkų steigimo dokumentais, kuriuos parengti ir peržiūrėti buvo nurodyta iki 2013 m. sausio 1 d., nors direktyvos perkėlimo terminas buvo pasibaigęs.
- 19 Konstatavęs, kad Dekreto Nr. 2012-616 1 ir 7 straipsniai yra neteisėti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iškėlė klausimą dėl šios išvados pasekmių.
- 20 Šiuo klausimu šis teismas mano, kad minėto dekreto panaikinimo iš dalies taikymas atgaline data kelia riziką, jog bus ginčijamas ne tik remiantis šiuo dekretu priimtų planų ir programų teisėtumas, bet ir visų jais vadovaujantis atliktų veiksmų teisėtumas, atsižvelgiant į galimybę pagal Prancūzijos administracinę teisę be senaties termino remtis tokių reglamentavimo aktų neteisėtumu. Tokia situacija būtų žalinga tiek dėl teisinio saugumo principo paisymo, tiek dėl su aplinkosauga susijusių Sąjungos tikslų įgyvendinimo. Be to, teisinė spraga, atrodo, trukdytų įgyvendinti nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis perkeliama Direktyva 2001/42, todėl nacionalinis teismas turėtų turėti galimybę pakoreguoti minėto dekreto panaikinimo padarinius laiko atžvilgiu.
- 21 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad turint omenyje sąlygas, kuriomis Prancūzijos administracinis teismas gali pasinaudoti savo įgaliojimais keisti sprendimo dėl panaikinimo padarinius, atsižvelgus į šias išvadas būtų galima palikti galioti Dekreto Nr. 2012-616 1 ir 7 straipsnių padarinius laikotarpiui, būtinam konkrečiai tam, kad būtų priimtose nuostatos dėl tinkamos administracinių institucijų, kurioms būtų pavesta atlikti aplinkosauginį vertinimą, sistemos, atitinkančios Direktyvą 2001/42, sukūrimo. Todėl šis teismas siekia išsiaiškinti, ar reikėtų numatyti, kad minėto dekreto panaikinimas iš dalies įsigaliotų tik 2016 m. sausio 1 d. ir, jeigu iki priimant nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtų pareikšta ieškinių dėl remiantis skundžiamu dekretu atliktų veiksmų, jo nuostatų padariniai, kilę prieš jį panaikinant, galėtų būti laikomi galutiniais.
- 22 Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar nacionalinis teismas – bendrosios kompetencijos teismas, taikantis Sąjungos teisę – visais atvejais privalo prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą tam, kad šis įvertintų, ar reikia laikinai palikti galioti nuostatas, kurias nacionalinis teismas pripažino prieštaraujančiomis Sąjungos teisei?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar sprendimą, kuriuo *Conseil d'État* nuspręstų iki 2016 m. sausio 1 d. palikti galioti Dekreto [Nr. 2012-616] 1 straipsnio nuostatų, kurias jis pripažintų neteisėtomis, padarinius, būtų galima pagrįsti, be kita ko, su aplinkos apsauga susijusiu privalomuoju bendrojo intereso pagrindu?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo klausimo

- 23 Antruoju klausimu, kurį tikslinga išnagrinėti pirmiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, kokiomis sąlygomis byla nagrinėjantis nacionalinis teismas gali apriboti nacionalinės teisės nuostatos, kuri priimta nesilaikant Direktyvoje 2001/42, konkrečiau jos 6 straipsnio 3 dalyje, nustatytų išpareigojimų, pripažinimo neteisėta tam tikrus padarinius laiko atžvilgiu.
- 24 Pažymėtina, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas vykstant procesui dėl teisėtumo kontrolės, susijusiam su kelių nacionalinės teisės nuostatų atitiktimi Direktyvai 2001/42. Tame procese prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, konstatavo, kad direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai buvo pažeisti vidaus teisės nuostatomis, susijusiomis su to direktyvos straipsnio perkėlimu.
- 25 Remdamasis 2011 m. spalio 20 d. Sprendimu *Seaport (NI) ir kt.* (C-474/10, EU:C:2011:681), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, pažymi, kad Dekreto Nr. 2012-616 nuostatos neteisėtos, nes neleidžia užtikrinti funkcinio aplinkosaugos institucijos nepriklausomumo, kadangi tomis nuostatomis neužtikrinama, kad aplinkosaugos srities konsultacinius įgaliojimus tos institucijos viduje įgyvendintų veiksmingą autonomiją turintis subjektas.
- 26 Minėto sprendimo 39 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 2001/42 nuostatos prarastų veiksmingumą, jeigu tuo atveju, kai pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalį paskirta valdžios institucija taip pat turėtų pati parengti ar priimti tam tikrą planą ar programą, atitinkamos valstybės narės administracinėje struktūroje nebūtų jokios kitos institucijos, įgaliotos atlikti šią konsultavimo funkciją.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Dekreto Nr. 2012-616 1 ir 7 straipsniai neatitinka autonomijos reikalavimo, todėl šios nuostatos turi būti panaikintos. Tačiau jis kelia klausimą dėl tokio panaikinimo teisinių pasekmių.
- 28 Tiksliau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas baiminasi, kad toks panaikinimas gali sukelti riziką, jog bus ginčijamas daugelio planų ir programų, taip pat veiksmų, kurių jais remiantis imtasi, teisėtumas; dėl tokios situacijos gali atsirasti teisės spraga, žalinga aplinkos apsaugai. Dėl tų vidaus teisės nuostatų panaikinimo galiojimo atgaline data jomis remiantis surengtos konsultacijos būtų laikomos neteisėtomis.
- 29 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 2012 m. vasario 28 d. Sprendimu *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103).
- 30 To sprendimo 42 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad, kadangi Direktyvoje 2001/42 nėra nuostatų dėl joje nustatytų procedūrinių nuostatų pažeidimo pasekmių, valstybės narės, neviršydamos savo kompetencijos, turi imtis visų būtinų priemonių, bendrų arba specialių, tam, kad būtų atliktas visų planų arba programų, kurių pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, aplinkosauginis vertinimas prieš juos priimant pagal šioje direktyvoje numatytas procedūrinės taisykles ir kriterijus.

- 31 Minėto sprendimo 43 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką valstybės narės privalo panaikinti neteisėtas Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes ir šią pareigą pagal savo kompetenciją turi visos atitinkamos valstybės narės institucijos.
- 32 Be to, iš to paties sprendimo 44–46 punktų matyti, kad pareiga pašalinti pagal Direktyvą 2001/42 reikalaujamo aplinkosauginio vertinimo neatlikimo pasekmes, įskaitant galimą tokių trūkumų turinčio akto galiojimo sustabdymą ar panaikinimą, taip pat tenka nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems ieškinius dėl pažeidžiant šią direktyvą priimto vidaus teisės akto. Todėl šie teismai, remdamiesi nacionaline teise, turi imtis priemonių dėl plano arba programos, kurie priimti nesilaikant pareigos atlikti pagal šią direktyvą reikalaujamą aplinkosauginį vertinimą, sustabdymo arba panaikinimo.
- 33 Kiek tai susiję su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išreikštu susirūpinimu dėl galimų nepalankių pasekmių aplinkos apsaugai, panaikinus vidaus teisės nuostatas, kurios pripažintos nesuderinamomis su Sąjungos teise, iš 2010 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503) 66 ir 67 punktų matyti, kad tik Teisingumo Teismas gali išimties tvarka ir dėl privalomų teisinio saugumo pagrindų laikinai sustabdyti tiesiogiai taikytinos Sąjungos teisės normos naikinamąjį poveikį jai prieštaraujančios nacionalinės teisės atžvilgiu. Jeigu nacionaliniai teismai turėtų įgaliojimus nors ir laikinai suteikti nacionalinėms nuostatomis viršenybę prieš joms priešingą Sąjungos teisę, būtų padaryta žala vienodam Sąjungos teisės taikymui.
- 34 Atsižvelgdamas į tai, dėl nagrinėjamos srities Teisingumo Teismas 2012 m. vasario 28 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) 58 punkte konstatavo, kad nacionaliniam teismui, remiantis su aplinkos apsauga susijusiu privalomu bendrojo intereso pagrindu, gali būti leidžiama išimtinai pasinaudoti nacionalinės teisės nuostata, suteikiančia jam teisę palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinės teisės akto padarinius, jeigu laikomasi tame sprendime išvardytų sąlygų. Taigi iš to sprendimo matyti, kad Teisingumo Teismas siekė kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus aplinkybes išimties tvarka pripažinti nacionalinio teismo įgaliojimus pakeisti nacionalinės teisės nuostatos, pripažintos nesuderinama su Sąjungos teise, panaikinimo padarinius.
- 35 Kaip matyti iš ES sutarties 3 straipsnio trečios pastraipos ir SESV 191 straipsnio 1 ir 2 dalių, Sąjunga turi užtikrinti aukšto lygio aplinkos apsaugą ir jos gerinimą.
- 36 Šiuo požiūriu Teisingumo Teismas 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) siekė suderinti teisėtumo ir Sąjungos teisės viršenybės principus su šiose pirminės Sąjungos teisės nuostatose nustatytu aplinkos apsaugos imperatyvu.
- 37 Taigi, kaip matyti iš šio sprendimo 34 punkto, Teisingumo Teismas to sprendimo 58 punkte nurodė, kad teisei išimties tvarka palikti galioti tam tikrus su Sąjungos teise nesuderinamo nacionalinės teisės akto padarinius yra taikomos tam tikros sąlygos.
- 38 Tos sąlygos buvo išdėstytos 2012 m. vasario 28 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) rezoliucinėje dalyje. Pirma, ginčijamas nacionalinis aktas turi būti tinkama 1991 m. gruodžio 12 d. Direktyvos 91/676/EEB dėl vandenių apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68) perkėlimo priemonė. Antra, priėmus naują nacionalinį aktą ir jam įsigaliojus neturi būti išvengta aplinkai žalingų pasekmių, atsirandančių dėl ginčijamo akto panaikinimo. Trečia, minėto akto panaikinimo pasekmė turi būti teisės spraga, susijusi su Direktyvos 91/676 perkėlimu, kuri būtų žalinga aplinkai. Galiausiai, ketvirta, tokio nacionalinio akto padariniai turi būti išimtinai paliekami galioti tik laikotarpį, būtina reikalingą, kad būtų imamasi priemonių ištaisyti konstatuotą pažeidimą.
- 39 Nors Teisingumo Teismas 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103), atsižvelgdamas į konkrečias bylos, kurioje priimtas tas sprendimas, aplinkybes, nurodė, kad toje byloje ginčytas sprendimas turėjo būti tinkama Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonė, kalbant apie pirmąją sąlygą, reikia pažymėti, kad, remiantis su aplinkos apsauga

susijusiu privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, kurią Teisingumo Teismas pripažino minėto sprendimo 58 punkte, tą sąlygą reikia suprasti taip, kad ji apima bet kokią priemonę, kuria, nors jos imtasi pažeidžiant Direktyvoje nustatytus įsipareigojimus, tinkamai perkeliama Sąjungos teisė aplinkosaugos srityje.

- 40 Bet koku atveju tokiais jam suteiktais išimtiniais įgaliojimais nacionalinis teismas gali naudotis ne abstrakčiai ar visuotinai, o tik tam tikrais atvejais. Kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, šiais įgaliojimais galima naudotis atsižvelgiant į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes (šiuo klausimu žr. 2012 m. vasario 28 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, 63 punktą).
- 41 Todėl nacionalinis teismas turi nustatyti, kad tenkinamos visos 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytos sąlygos, ir išsiaiškinti, ar jo nagrinėjamoje byloje ginčijamo vidaus teisės akto panaikinimas sukeltų neigiamą poveikį aplinkai ir trukdytų siekti susijusių Sąjungos teisės aktų tikslų.
- 42 Tokiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas turi atlikti įvertinimą, kuriuo, be kita ko, būtų atsižvelgta į toje byloje ginčijamo akto tikslą ir turinį, taip pat į jo poveikį kitoms su aplinkosauga susijusioms nuostatomis.
- 43 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad nacionalinis teismas gali, kai tai leidžiama pagal vidaus teisę, išimties tvarka ir tam tikrais atvejais apriboti tam tikrus nacionalinės teisės nuostatos, priimtose nesilaikant Direktyvoje 2001/42, konkrečiai jos 6 straipsnio 3 dalyje, numatytų įsipareigojimų, pripažinimo negaliojančia padarinius laiko atžvilgiu, jeigu toks apribojimas reikalingas atsižvelgiant į su aplinkos apsauga susijusį privalomąjį bendrojo intereso pagrindą ir konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes. Tačiau šiais išimtiniais įgaliojimais galima naudotis tik tada, jei tenkinamos visos 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytos sąlygos, tai yra, jeigu:
- ginčijama nacionalinės teisės nuostata yra priemonė, kuria tinkamai perkeliama Sąjungos teisė aplinkosaugos srityje;
 - priėmus naują nacionalinės teisės nuostatą ir jai įsigaliojus negalima išvengti aplinkai žalingų pasekmių, atsirandančių dėl ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos panaikinimo;
 - ją panaikinus atsirastų teisės spraga, susijusi su aplinkosaugos srities Sąjungos teisės perkėlimu, kuri būtų žalingesnė aplinkos apsaugai, nes toks panaikinimas reikštų mažesnę apsaugą, todėl prieštarautų pagrindiniam Sąjungos teisės tikslui, ir
 - ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos padariniai išimtinai paliekami galioti tik laikotarpį, būtinais reikalingą, kad būtų imamasi priemonių ištaisyti konstatuotą pažeidimą.

Dėl pirmojo klausimo

- 44 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar prieš pasinaudodamas išimtiniais įgaliojimais nuspręsti palikti galioti tam tikrus su Sąjungos teise nesuderinamo nacionalinio akto padarinius, kai tenkinamos 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytos sąlygos, nacionalinis teismas visais atvejais privalo prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą.
- 45 Šiuo klausimu primintina, kad SESV 267 straipsnyje nacionaliniams teismams, kurių sprendimai pagal vidaus teisę gali būti skundžiami, suteikti įgaliojimai prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą.

- 46 Tik nacionalinis teismas, nagrinėjantis bylą ir turintis priimti atsakomybę dėl priimtino teismo sprendimo, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes vertina tiek prejudicinio sprendimo reikalingumą savo sprendimui priimti, tiek Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą (2015 m. rugšėjo 9 d. Sprendimo *X ir van Dijk*, C-72/14 ir C-197/14, EU:C:2015:564, 57 punktą).
- 47 O jei nacionalinis teismas, kurio sprendimas nebegali būti skundžiamas teismine tvarka, konstatuoja, kad reikia Sąjungos teisės išaiškinimo, kad jis galėtų priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje, pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą jis privalo pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 48 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas 1982 m. spalio 6 d. Sprendimo *Cilfit ir kt.* (283/81, EU:C:1982:335) 16 punkte nusprendė, kad tinkamas Sąjungos teisės taikymas gali būti toks akivaizdus, kad negali kilti jokių pagrįstų abejonių dėl to, kaip reikėtų atsakyti į pateiktą klausimą. Prieš konstatuojamas, kad tokia situacija egzistuoja, nacionalinis teismas, priimdamas sprendimą paskutinėje instancijoje, turi įsitikinti, jog ji būtų lygiai tokia pat akivaizdi kitų valstybių narių teismams ir Teisingumo Teismui. Tik įvykdęs šias sąlygas tas teismas šio klausimo galės neteikti Teisingumo Teismui ir priiimti atsakomybę dėl jo išsprendimo.
- 49 Be to, tas nacionalinis teismas turi išnagrinėti, ar jis neprivalo Teisingumo Teismui pateikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą, atsižvelgdamas į ES teisės ypatybes ir konkrečius sunkumus, kurių kyla dėl jos aiškinimo. Taigi, kiekviena Sąjungos teisės nuostata, įskaitant Teisingumo Teismo praktiką nagrinėjamoje srityje, turi būti įvertinta atsižvelgiant į atitinkamą kontekstą ir aiškinama paisant šios teisės nuostatų visumos, jos tikslų ir raidos tuo metu, kai nagrinėjama nuostata turi būti taikoma (šiuo klausimu žr. 1982 m. spalio 6 d. Sprendimo *Cilfit ir kt.*, 283/81, EU:C:1982:335, 17 ir 20 punktus).
- 50 1982 m. spalio 6 d. Sprendimo *Cilfit ir kt.* (283/81, EU:C:1982:335) 21 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę nebegali būti skundžiami teismine tvarka, kai jame keliamas Sąjungos teisės klausimas, privalo įvykdyti pareigą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, išskyrus atvejį, kai jis konstatuoja, kad tinkamas Sąjungos teisės taikymas yra toks akivaizdus, jog dėl to negali kilti jokių pagrįstų abejonių, ir kad tai, ar tokia galimybė yra, reikia įvertinti atsižvelgiant į Sąjungos teisės ypatumus, į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduriama ją aiškinant, ir į riziką, kad teismų praktika Sąjungoje gali skirtis.
- 51 Taigi tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kai, pirma, klausimas dėl nacionalinio teismo galimybės apriboti tam tikrus nacionalinės teisės nuostatos, priimtos nesilaikant Direktyvoje 2011/42, konkrečiai jos 6 straipsnio 3 dalyje, numatytų išpareigojimų, pripažinimo negaliojančia padarinius laiko atžvilgiu nebuvo kito Teisingumo Teismo sprendimo, priimto priėmus 2012 m. vasario 28 d. Sprendimą *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103), dalykas ir, antra, tokia galimybė yra išimtinė, kaip matyti iš atsakymo į antrąjį klausimą, nacionalinis teismas, kurio sprendimai nebegali būti skundžiami teismine tvarka, privalo teikti prašymą Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, jeigu jam kyla bent menkiausia abejonė dėl teisingo Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo.
- 52 Konkrečiai, atsižvelgiant į tai, kad naudojantis šiais išimtiniais įgaliojimais gali būti pakenkta Sąjungos teisės viršenybės principo laikymuisi, tas nacionalinis teismas gali būti atleistas nuo pareigos pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą tik tuo atveju, jei yra įsitikinęs, kad naudojimasis tokiais išimtiniais įgaliojimais nekelia jokių pagrįstų abejonių. Be to, tokių abejonių nebuvimas turi būti išsamiai pagrįstas.
- 53 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad pagal dabartinę Sąjungos teisę nacionalinis teismas, kurio sprendimai nebegali būti skundžiami teismine tvarka, iš esmės privalo teikti prašymą Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, kad šis galėtų įvertinti, ar vidaus teisės nuostatos, pripažintos prieštaraujančiomis Sąjungos teisei, gali būti išimties tvarka paliktos laikinai galioti, atsižvelgiant į su aplinkos apsauga susijusį privalomąjį bendrojo intereso pagrindą ir konkrečias to nacionalinio teismo

nagrinėjamos bylos aplinkybes. Nuo šios pareigos minėtas nacionalinis teismas gali būti atleistas tik tuo atveju, jei yra įsitikinęs (tai jis turi išsamiai pagrįsti), kad nėra jokių pagrįstų abejonų dėl 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytų sąlygų aiškinimo ir taikymo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁵⁴ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. Nacionalinis teismas gali, kai tai leidžiama pagal vidaus teisę, išimties tvarka tam tikrais atvejais apriboti tam tikrus nacionalinės teisės nuostatos, priimtos nesilaikant 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/42 dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo, konkrečiai jos 6 straipsnio 3 dalyje, numatytų įsipareigojimų, pripažinimo negaliojančia padarinius laiko atžvilgiu, jeigu toks apribojimas reikalingas atsižvelgiant į su aplinkos apsauga susijusį privalomąjį bendrojo intereso pagrindą ir konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes. Tačiau šiais išimtiniais įgaliojimais galima naudotis tik tada, jei tenkinamos visos 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytos sąlygos, tai yra, jeigu:

- ginčijama nacionalinės teisės nuostata yra priemonė, kuria tinkamai perkeliama Sąjungos teisė aplinkosaugos srityje;
- priėmus naują nacionalinės teisės nuostatą ir jai įsigaliojus negalima išvengti aplinkai žalingų pasekmių, atsirandančių dėl ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos panaikinimo;
- ją panaikinus atsirastų teisės spraga, susijusi su aplinkosaugos srities Sąjungos teisės perkėlimu, kuri būtų žalingesnė aplinkos apsaugai, nes toks panaikinimas reikštų mažesnę apsaugą, todėl prieštarautų pagrindiniam Sąjungos teisės tikslui, ir
- ginčijamos nacionalinės teisės nuostatos padariniai išimtinai paliekami galioti tik laikotarpi, būtinai reikalingą, kad būtų imamasi priemonių ištaisyti konstatuotą pažeidimą.

2. Pagal dabartinę Sąjungos teisę nacionalinis teismas, kurio sprendimai nebegali būti skundžiami teismine tvarka, iš esmės privalo teikti prašymą Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, kad šis galėtų įvertinti, ar vidaus teisės nuostatos, pripažintos prieštaraujančiomis Sąjungos teisei, gali būti išimties tvarka paliktos laikinai galioti, atsižvelgiant į su aplinkos apsauga susijusį privalomąjį bendrojo intereso pagrindą ir konkrečias to nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos aplinkybes. Nuo šios pareigos minėtas nacionalinis teismas gali būti atleistas tik tuo atveju, jei yra įsitikinęs (tai jis turi išsamiai pagrįsti), kad nėra jokių pagrįstų abejonų dėl 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) nurodytų sąlygų aiškinimo ir taikymo.

Parašai.